

УДК 336.221: 631

ЩОДО ЗМІСТУ ОСНОВНИХ АГРАРНО-ПРАВОВИХ ПОНЯТЬ**А.В. ПУХА,**студентка ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин, Україна**Л.Л. ПОЛОВИНКА,**студентка ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин, Україна**О.І. СКРИПЕЦЬ,**викладач Ніжинського професійного ліцею побуту та сервісу
м. Ніжин, Україна

В статті здійснено спробу правової характеристики понятійного апарату окремих термінів, що використовуються в аграрній галузі

***Ключові слова:** агропромисловий комплекс, аграрна сфера, аграрний сектор економіки, аграрна реформа, аграрно-правові терміни, понятійний апарат*

Одним із наслідків сучасного розвитку економіки України та комерціалізації суспільства є поява нових термінів, які замінюють існуючі, оскільки містять у собі більш чіткіший і влучніший зміст та більш задовольняють суспільну, економічну, правову та інші галузі сучасної науки.

Дослідження проблем аграрно-правової термінології на сучасному етапі є необхідною складовою законодавчого забезпечення аграрного сектору економіки України, як стратегічно важливої галузі для розвитку України, її продовольчої та національної безпеки, а також для участі у міжнародних економічних відносинах.

Питанням наукового осмислення та тлумачення аграрно-правових понять, які використовуються в адміністративному, фінансовому, земельному на аграрному праві присвячені праці багатьох дослідників, зокрема В. Єрмоленко, В. Авер'янов, П. Кулинич, В. Курило, Н. Кучаковська, В. Мушенко, В. Семчик, О. Семчик, А. Статівка О. Погрібний, В.Олійник В. Янчук та інші.

Метою цієї статті є спроба здійснити правову характеристику понятійного апарату основних термінів, що використовуються в аграрній галузі в період ринкових перетворень в Україні.

Після здобуття нашою державою незалежності та початком ринкових перетворень в Україні, стало очевидним, що понятійний апарат всіх наукових галузей, а особливо аграрно-правової науки потребував змін. Використовуючи

понятійний та термінологічний спадок радянської науки у 1994-1995 рр. у назвах законодавчих актів ще досить активно фігурує поняття „агропромисловий комплекс». Проте починаючи з 1993 р. в окремих нормативних документах словосполучення агропромисловий комплекс замінюється на «аграрний сектор економіки». В подальшому досить часто зустрічається поняття реформування економічних відносин «аграрної сфери», «аграрного сектора економіки», «аграрна реформа». Всі ці словосполучення водночас вживаються у Концепції Національної програми відродження села на 1995-2005 роки, затвердженій Постановою ВР України 4 лютого 1994 року № 3924 [1]. У назвах нормативно-правових актів останні роки вже не згадується агропромисловий комплекс, а йдеться про аграрний сектор економіки.

Нагадаємо, що складові АПК у їх понятійному вираженні подані у двох словоформах, які у цьому випадку ототожнюються – це три основні сфери або групи галузей [2, с. 76], тобто поняття «галузь» ототожнюється з поняттям «сфера». Разом з тим, у контексті категорії «агропромисловий комплекс» виникає науково-теоретичне питання щодо співвідношення понять «аграрна сфера», «аграрний сектор» та «сільське господарство». На наш погляд, сьогодні наявне змішування цих понять, яке призводить до неточного та/чи неоднозначного розуміння досліджуваних категорій і понять. З огляду на зазначене, цей категорійний апарат підлягає глибшому дослідженню з метою усунення їх неоднозначного тлумачення.

Слово «аграрний» латинського походження і в перекладі українською мовою дослівно означає «земельний». У вітчизняній економічній літературі аграрні відносини розглядаються не як земельні відносини, а більш ширше – як економічні відносини [3, с. 4]. Проте таке твердження вчених-економістів, на наш погляд, не зовсім точно відображає увесь спектр перекладу з латині слів, які мають корінь „agro”. Сучасне розуміння юристами аграрних правовідносин як правовідносин у сільському господарстві має під собою тверду лінгвістичну основу: зустрічаємо такий переклад з латині: „agricola” – селянин, землероб; „agricultura” – землеробство, рільництво, сільське господарство [4, с. 244].

Враховуючи проведений аналіз, є всі підстави стверджувати, що АПК (агропромисловий комплекс) є абстрактним утворенням, яке являє собою сукупність трьох груп галузей економіки держави: галузі, які виробляють машини, добрива і інші засоби виробництва для сільського господарства; саме сільське господарство; галузі, які забезпечують переробку, зберігання і реалізацію сільськогосподарської сировини і виготовленої продукції. Проте практично йдеться про сільське господарство та переробну промисловість, що визначені науковцями як друга та третя сфери АПК. Слід зазначити, що впродовж усього періоду незалежності України відбувалося становлення аграрного сектора економіки, до складу якого відноситься саме друга та третя галузі АПК, та формулюється визначення поняття аграрного сектора економіки України. На нашу думку, на сучасному етапі економічного розвитку України, з

огляду на ті кардинальні зміни, які відбулися в державі, доцільно вживати поняття «аграрний сектор економіки» саме в цьому розумінні.

Таким чином, під узагальненими термінами «аграрна сфера» і «аграрний сектор» слід розуміти сільськогосподарську галузь економіки та інші галузі, які забезпечують виробництво будь-яких засобів виробництва сільськогосподарської продукції, її переробку, зберігання та реалізацію.

Проте тут виникає логічне питання про різницю понять «сфера» і «сектор». Для відповіді на поставлене питання звернемося до тлумачних джерел.

Сектор (пізньюлат. sector, від лат. seco – розрізаю, розділяю): 1) чітко виражена складова частина, 2) частина народного господарства, яка має певні економічні і соціальні ознаки [5, с. 1201]. Перше із наведених тлумачень наводить і сучасна українська енциклопедія [6, с. 62].

Сфера (від грец. – куля): 1) область дії, межі поширення будь-чого (напр. сфера впливу), 2) суспільне оточення, середовище, обстановка [5, с. 1306].

Синтезуючи тлумачення термінів «сфера» і «сектор» та наукові погляди щодо цих понять, на наш погляд, підставно запропонувати їх співвідношення як цілого та часткового, оскільки за змістовим навантаженням поняття «сфера» є ширшим за поняття «сектор». Нанизуючи на ці терміни інші, які конкретизують поняття щодо економічної галузі, можна дійти висновку про таке:

- аграрний сектор економіки України, як вужче поняття, можна визначити як сектор економіки держави, який охоплює усі суб'єкти господарської діяльності України, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, які виробляють сільськогосподарську продукцію і продукти її первинної переробки, та пов'язані з ними обслуговуючі підприємства, а також організації, що здійснюють розробку та реалізацію державної аграрної політики;

- аграрна сфера, як ширше поняття, можна визначити як аграрний сектор економіки держави у взаємозв'язку із соціальною інфраструктурою сільської місцевості.

До такого визначення нас спонукав той факт, що галузь економіки як виробнича галузь, не включає в себе соціальну інфраструктуру. Проте між аграрним сектором економіки і соціальною інфраструктурою сільської місцевості є щось спільне, спільні визначальні ознаки, якими насамперед є:

- спільність території (як просторовий базис сільськогосподарського виробництва і проживання сільських мешканців);

- єдиність населення (сільські мешканці, як правило, зайняті у сільськогосподарському виробництві);

- спільність соціально-трудових інтересів сільського населення, оскільки вони безпосередньо зацікавлені у розвитку і сільськогосподарського виробництва, і соціальної інфраструктури сільської місцевості.

Враховуючи виділені нами ознаки, вважаємо, що поняття «аграрна сфера» є всеохоплюючим для сільської місцевості і включає у себе усі процеси

людської життєдіяльності у сільській місцевості: як аграрно-виробничу, так і соціальну.

Щодо поняття «сільське господарство» слід відзначити, що воно традиційно усталене, під яким розуміють одну із головних галузей матеріального виробництва; вирощування сільськогосподарських культур і розведення сільськогосподарських тварин з метою отримання продовольства і сировини для промисловості [7, с. 70; 8, с. 1203].

Отже, враховуючи напрацювання економічної та аграрно-правової науки, в результаті проведення дослідження понять сільське господарство, аграрний сектор та аграрна сфера та їх співвідношення, доходимо висновку, що первинним поняттям є сільське господарство, яке інколи використовується для заміни терміна агропромисловий комплекс, хоча й не повністю заміняє його смислове та правове навантаження. Сільське господарство розширюється за рахунок обслуговуючих і переробних галузей до аграрного сектору економіки, який у сукупності з соціальною інфраструктурою сільської місцевості складає аграрну сферу. Через призму такої тріади необхідно проводити подальше дослідження поняття та змісту державного управління сільським господарством.

Література

1. Концепція Національної програми відродження села на 1995-2005 роки: затверджена Постановою ВР України від 4 лютого 1994 р., № 3924 // К.: Електронна правова система „Право”. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/1994/laws/main.2734-10>.
2. Мостовий Г.І. Щодо визначення механізмів державного управління агропромисловим комплексом регіону // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр – Х., 1998. – Вип. 2. – С. 75–90.
3. Майовець Є.Й. Теорія аграрних відносин: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 276 с.
4. Гриценко С.П. Латинська мова й основи римського права: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 336 с.
5. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А.М.Прохоров. – 4-е изд. – М.: Сов. Энциклопедия, 1989. – 1632 с., ил.
6. Современная украинская энциклопедия. Т. 13. – Харьков: Книжный клуб „Клуб семейного досуга”, 2005. – 416 с.
7. Курило В.І. Адміністративні правовідносини у сільському господарстві України: дис. доктора. юрид. наук: 12.00.07. / Курило Володимир Іванович – К., 2007. – 419 с.
8. Мушенок В.В. Фінансово-правове регулювання державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні : дис. канд. юрид. наук: 12.00.07. / Мушенок Віктор Васильович – К., 2012. – 191 с.

Относительно содержания основных аграрно-правовых понятий

Пуха А.В., Половинка Л.Л., Скрипец О.И.

В статье осуществлена попытка правовой характеристики понятийного аппарата отдельных терминов, которые используются в аграрной отрасли.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, аграрная сфера, аграрный сектор экономики, аграрная реформа, аграрно-правовые понятия, понятийный аппарат.

In relation to maintenance of basic agrarian-legal concepts

Puha A.V., Polovynka L.L., Skrypets O.I.

The attempt of legal description of concept vehicle of separate terms that is used in agrarian industry is carried out in the article.

Keywords: agroindustrial complex, agrarian sphere, agrarian sector of economy, agrarian reform, agrarian-legal concepts, concept vehicle.